

ЭЛНИ ЭРКА ШОИРЛАРИ

*Ходжаметова Дилором Джураевна
ЖДПИ доценти, филология фанлари номзоди*

Рус шоири Пушкин ўз асарларида ватан, адолат, одамийлик ҳақида кўйлаб, 21000 га яқин рус сўзларидан фойдаланган бўлса, бобомиз Навоий меҳр-оқибат, севги – муҳаббат ҳақида қалам тебратиб, 25000 ўзбек сўзларидан асарлар ёзган. Рус адабиётининг тамал тошини Пушкин қўйган бўлса, ўзбек адабиётининг шеърят мулки султони – Алишер Навоийдир. Бу иккала улуғ истеъдод эгалари ўзларининг бетакрор ижодлари билан шеърят ихлосмандлари қалбида чуқур из қолдирган. Сергей Есенин ва Муҳаммад Юсуф мана шу ҳар иккала улуғ шоирнинг муносиб давомчилари сифатида кўйлаб шоирлар қаторида номларини айтиб ўтишимиз мумкин.

Ер юзидаги ҳар бир миллатни турмуш маданияти, урф – одатлари бири – биридан ажойиб ва қимматлидир. Лекин бир миллатнинг маданияти, бошқа бир миллат маданиятидан устун ёки номукамал деб ҳеч ким айта олмайди. Адабиётнинг беқиёслиги халқлар маданиятини бир – бири билан таққослашда аниқ ва раво кўринади.

Улуғ рус шоири Сергей Есенин ҳамда таниқли ўзбек шоири Муҳаммад Юсуфлар ижодига эътибор қаратмоқчимиз. Улар бири XX асирни бошида Россияда иккинчиси эса XX аср охирларида Ўзбекистонда ижод қилишган бўлсада, улар ижодида яқинлик ва ўхшашликлар мавжуд.

-Улар ҳар иккиси ҳам сўзлардан жудаям устамонлик билан фойдаланишган. Уларнинг шеърларини бир бор ўқиган одам қалбига чуқур сингиб кетганини англайди.

-Шоирлар мавзусида шу қадар оддийлик борки, ўқиётган шеърят ихлосмандлари дарди билан чамбарчас уйғунлашиб кетади. Киши қалбида ажиб ҳислар уйғонади. Шу ўринда М.Юсуфнинг “ВАТАН” шеърига эътибор қаратсак:

Эй менга эртақлар сўйлаган Замин
Эргашиб изингдан қолмасман сенинг,
Ўзгалар наздида Боғи Эрамнинг
Жийданг япроғига олмасман сенинг.
Ватан, қайда бўлмай, сен хамроҳимсан
Боболарим ётар саждагоҳимсан

қуйдаги сатрларга Есениннинг мана бу шеърини ўхшатиш мумкин:

Гой ты Русь моя родная
Хаты в ризах образа...
Не видать конца и края
Только синь сосет глаза.

Ушбу жумлалар моҳиятига қарайдиган бўлсак, иккала ижодкор ҳам Ватан мадҳини ўзгача бир эркалик билан тасвирлаб беришган. Шунинг учун ҳам уларга “эрка шоирлар” деб тариф беришимиз мумкин.

Иккала шоир ҳам она юртига улуғ хис – туйғуларини инсонга бўлган муҳаббати орқали ифода этадилар. Табиат дунёси билан инсон дунёсини бирлиги бўлинмас бир яхлит деб биладилар. Шундан бўлса керак, улар шеърларида фикрлар эзгулиги, хиссиётлар тўлқинлилиги шеърга битилган фалсафий ўй – хаёллар бирлигида акс эттирилган.

Оқ йўргакка ўрагансан ўзинг бизни,
Ҳам оқ ювиб-тарагансан ўзинг бизни.
Бешигимиз узра бедор она бўлиб,
Кунимизга ярагансан ўзинг бизни.
Фидойинг бўлгаймиз сени, Ўзбекистон!..

Қалқонинг бор, ким қасд қилса гар жонингга,
Алпомишлар руҳи ёр ҳар ўғлонингга.
Асрагаймиз гиёҳинг ҳам ўпиб,
Ёвлар яқин юролмагай кўрғонингга.
Адойинг бўлгаймиз сени Ўзбекистон,
Ҳеч кимга бермаймиз сени Ўзбекистон!

Шаганэ ты моя, Шаганэ!

Шаганэ ты моя, Шаганэ!
Потому, что я с севера, что ли,
Я готов рассказать тебе поле,
Про волнистую рожь при луне.
Шаганэ ты моя, Шаганэ.

Потому, что я с севера, что ли,
Что луна там огромней в сто раз,
Как бы ни был красив Шираз,
Он не лучше рязанских раздолий.
Потому, что я с севера, что ли.....

Ҳаётлик пайтларида ҳар иккала шоир ҳам камтар инсонлар бўлишган, шоирлик ҳақида М.Юсуф шундай дейди: «Мен шоирман деган зотдан кўрқинг. Чунки ундан ҳар балони кутиш мумкин. Ҳақиқий шоир ҳеч қачон иддао билан ўзини таништирамайди. Аксинча, уни аллақачон халқ танлаб, сайлаб олган бўлади...

Аслида, шеър ҳам одамдек гап. Унинг юзи, кўзи, қиёфаси ва либоси бор. Баъзи шеърлар сатанг аёллардек ясанган. Пардоз-андозни ҳам жойига қўйган. Уларда биргина етишмовчилик бор, холос. Самимият йўқ.

Шеър нима? Шеър ёзилаверади. Китоблар ҳам босилаверади. Шоир камайса, ана, қанча уддабуронлар бор - китоб камаймайди. Бироқ, ҳақиқий адиб, шоир ҳар йили осмондан чалпакдек ёғилавермайди!»

Шоирлар ўртасидаги яна бир ўқинчли ўхшашлик ижодларининг энг гуллаган вақтида умр деб аталмиш неъматнинг поёнига етганлиги бўлиб қолди.

МАРСИЯ

Кушдай бўлиб кучоғингдан учиб кетди,
Борса келмас манзилларга у ҳам етди.
Муштоқдирмиз шоирнинг ҳар бир сўзига,
Зор қилиб кетди-ку, шоир изига.

Алвон-алвон замон келишин кутиб,
Неки дард учраса қоғозга тўкиб.
Таъна-дашномларни юракка ютиб,
Элим, шоир сени ташлаб кетди-ку?!.....

Фойдаланилган адабиёт рўйхати:

(Сборники С.А.Есенина и М.Юсуфа)

I..Есенин Сергей. Полн. собр. соч. В 7 т. (9-и кн.) М, 1997 -2002

I..Сергей Есенин. Собрание сочинений в двух томах Москва 1990
«Современник» стр.:35

II..М .Юсуф. Сайланма. стр.: 47,270,273. «Шарк»

II..М.Юсуф .«Шоир севгиси» стр. 135 Тошкент 2014

II..М.Юсуф. сборник «Халк бул элим» стр.40 Тошкент 2009

III

(Критика о данных поэтах)

III.. В мире Есенина. Сборник статей. М., Дрофа, 1996

III. Голубкова М.М. Русская литература XX века. М., 2002. стр. 266.

III..Занковская Л.В. Творчество Сергея Есенина в контексте русской литературы двадцатых годов XX века. М, 2002.

III.. «Звезда востока» литературно-художественный журнал стр.:24-29
Ташкент 2014

III..Узбек тили ва адабиёти. стр.:64-67 Ташкент 2014

III. Шоир хакида хаётий хакикатлар «Фаргона» 2014

IV

Дополнительная литература:

IV.1. www.philology.ru

IV.2. www.slovari.ru

IV.3. [www.mgu\rusliter\.](http://www.mgu.rusliter.ru) ru

IV.4. www.mail.ru

IV.5. www.moy-yazik.nauod.ru